

Lehtse kandi ajalugu kutsub huvilisi koduloomuuseumi

Lehtse koduloomuuseumis räägivad kohalikust ajaloost maja, mööbel ja muidugi eksponaadid. Kuid kõige huvitavamaid jutte jagab muuseumi juhataja.

Marina Loštšina

marina@virumaateataja.ee

Lehtse koduloomuuseum paistab väljastpoolt üsna tavaline, teistest naabermajadest pisut vanem kahekorruseline elamu.

Kuid sisenedes avastad, et selle "elanikeks" on Lehtse kandi ajaloo tunnustajad - alates erinevatel aegadel käibel olnud rahast ning lõpetades hiljuti ilmunud artiklitega.

Kunagise sõja jäljed

Lehtse koduloomuuseum jutustab endast juba siis, kui sinna kas juhuslikult sattunu või kindla eesmärgiga tulnu ukse avab: 1913. aastal ehitatud maja vanal parketil võib tähelepanelik märgata sõja ajal hoones toimunud tulistamise jälgi, seinal rippuvalt portreelit vaatab külalastajatele otsa Lenin ning üks auväärsemaid kohti on vana, pisut kulunud, kuid Eesti riigi üsna erksate värvidega sümbolil - sinimustvalgel lipul.

"Algselt ehitati see maja Lehtse Põllumeeste Seltsi pangamajaks. Nimetatud selts oli esimene Eestis, kes endale pangajaoks maja ehitas - võttis peaaegu 11 000 tsaari kuldrubla

laenu ja tegi valmis," rääkis koduloomuuseumi juhataja Jüri Freimann, kelle jutte ja legende Lehtse ajaloost kuulates unustad, et kiire elu sunnib edasi tormama.

1940. a algas natsionaliseerimine ja pank peksti välja. Seejärel jõudsid majas pesitseda teravilja vastuvõtu punkt, natsliku Saksamaa armee värbamispunkt, vallaametnike kabinetid, Tapa lennuvälja ehitatud vene sõjaväelased ja Lehtse kultuurimaja, mis 80ndatel uude hoonesse kolis.

Ja palju näinud ruumid jäidki tühjaks. "Poisid hakkasid maja lõhkuma - aknad visati katki. Nii tekkiski mõte, et teeks siia koduloomuuseumi. Tol ajal olin ma kohalikus kolhoosis ohutustehnika insener, mul oli vaba aega, raha, tutvusi ja vanavanematest päritud huvi ajaloo vastu. 1988. aastal kutsusin asjahuvilised kokku ja hakkasimegi muuseumi tegema," meenutas Freimann. Kuid mõtetest kulus muuseumi avamiseni kolm aastat.

Küsimusele, kas ta ei kartnud tol ajal kommunistide sekkumist muuseumi loomisesse, vastas Freimann, et kartnud küll. "Aga õnneks ei tehtud takistusi - kolhoosi juhatus oli ju minu poolt," lisas ta.

Kõige tähtsam eksponaat

1991. aastal sai muuseum niipalju valmis, et eksponaate võis juba rahvale näidata. Sellest ajast on koduloomuuseum ajalooliste materjalidega pide-

Lehtse koduloomuuseum asub Lehtses aadressil Rägavere tee 10. Muuseum on avatud kolmapäeval ja laupäeval.

valt täienenud. "Kui kolhoosi kontorit hakati kinni panema, ajasin sealt ära kõik, mida sain," rääkis Freimann, osutades käega Stalini büstile ja Lenini portreele. Kahe kurikuulsa vene juhtfiguuri kõrval seisab 1860. aastast pärit harmoonium. "Sellega lootsid on hiirte näritud, kuid kui need ära lappida ja oreli-meistrile viis tuhat maksta, saab pilli mängima," unistas Freimann.

Muuseumi kõige tähtsamaks eksponaadiks peab Freimann viimase Lehtse paruni Friedrich Alexander von Hoeningen-Huene jalatuskeppi-istet, mille kõrval on tool paruni eelviimastest mööblikomplektist. "Siis, kui Huene suguvõsa Lehtses käis, istusid nad kõik sellele toolil ja lasid ennast pildistada," rääkis Freimann.

Jüri Freimann ei kurda palju. Muuseumi eestvedajale tekitab muret üksnes läbilaskev, 1924. aastal paigaldatud maja-

katus. "Katus laseb läbi viies kohas. Osa katusest on mädanenud, osa sõjaaegsete kuuliaukudega. Viimane aeg on uus katus peale panna, muidu kukub sisse."

Freimanni andmetel oli Lehtse ja Tapa valla ühinemislepingus kirjas, et ühinemisrahast saab muuseum 300 000 krooni katuse tegemiseks. Tapa vallavanem Kuno Rooba kinnitas, et nii see tõesti on.

"Kindlasti saab muuseum järgmisel aastal uue katuse," lubas Rooba.

Hiljuti väljateenitud pensionile läinud Jüri Freimannil ei teki küsimust, mida ta vabal ajal tegema hakkab.

"Ausalt öelda tahan ma väga kirjeldada ja kirja panna kõiki neid ajaloolisi asju, mida mul on pea viis tuhat eksponaati. Mina tean, kust mingi asi pärit on, tahaks neid teadmisi kuidagi jäädvustada," lausus Freimann.